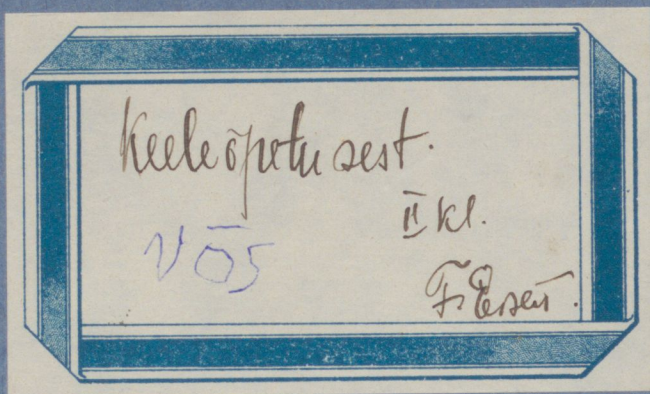

rõhn, harilikult täiendil, c.) muutub ainult pääsõna.
ja objektivne täiend (mille? erand pluraalne); jääb
täiend (kelle? mille?).

Verbid.	Partiklid.
Pöördelise verbivormiga adverb lahus (verbi järel), kuid käändelisega koos (kuigi ta noomenelises täiendis alati II inf. ja tegijanimega, siis partitsiibiga, mis lause subjektis, objektis või atribuudis). Mahajäänud inimesed on jäänud ajast maha. Vaheljäetav sõna on jäetud vahele. Pannes kokku vihma, ei pannud ta tähele, kuidas tuul järjest riskus lahti kokkupandud. Müües ära valmiskõrvalduse pil- di ülesostjale, hakkas kunstnik ka- hetsema taga äramüüdut.	Iseseisev mõiste ja üks päärrõhk. Sellepärast tegi ta selle pärast. aeg-ajalt, võib-olla, omateada, sinnamaale, üksvahe, selle vastu, sellest, sinn juures, mõni-kord, vahepeal, sinnpool, säälpool.

2. Muud sõnatüved.

I. Rahvusvahelised kultuursõnad.

8.11.29.

1. Transskribeerimine

- a. ch > h või k: psühholoogia, arhegoonium, arhiiv; karakter, koor, orkester.
- b. Hahukordne k, g, p, t, f - ühekoradne: okupatsioon, sugestioon, opositsioon, atribuut, efekt.
- c. ph > f: geograafia, diftong, atmosfäär.
- e. c > k, ts, s: kolonie, tsüklon, stseen, sidrun.
- g. ti > tsi: generatsioon, konjugatsioon.
- h. gn > n, nj: füsiognoomia, šampanje (Champagne).
- i. Prantsuse j, g > ž: žoklõõr, mažoor.
- j. qu > gr: lingvistika.
- k. qu > kv: kvaliteet, kvantiteet.
- l. h kaob k, g, t, r järel: baskanaal, gazell, siluett, rütm.
- m. sch > š: šurnaal, šabloon, kušett.
- n. tseh > tš: tšello, tšekk, putš.

21. XI. 29.

2. Suffiksoid

- a. -us kaob: impressionism, klassitsism, natsionalism, kommunism; rütm, notaar.
- b. -um püsib vokaali järgi: gümnaasium, studium, sporangium, muuseum.
kaob konsonandi järgi: publik, fakt.
- c. -aalne, -aarne, -oosne: traditsioonaalne, aktuaalne, individuaalne; populaarne, familiaarne.
religioosne, grandioosne,
- d. (a)ar äär (er (õ)er (p)äärõhu puhul kahekoradne vokaal): seminar, eksemplar, revolutsionäär, sekretär, insener, variseer, spalter, süflöör, prokurör, kontrolöör.

- e. -ker, muutuk -k: muusik, poliitik, keemik, kroonik, tehnik.
- f. -tät > teet: kvaliteet, aktiivsus, realiteet, kvantiteet.
- g. -ie > ia (mitte-i): koloonia, allegooria, keemia, meloodia, harmoonia.
- h. -eerima (mõnikord ka Eesti lõpp) > eerima: deklimeerima, fantasieerima, konjungeerima; protokollima, kontrollima, aktsentima.
- i. -ioon (mitte joon): revolutsioon, variatsioon, ekspeditsioon, korporatsioon.
- j. -ka > ka, ia: tehnika, muusika, kroonika, lüürika.

1. Võõrsõnad transkribeeritakse fonetiliselt Eesti tähtedega. Rahvusvahelisi tähti: ϕ , χ ,

ξ , ζ . Brand: propilised (> isikunimed, päälkrijad, kohanimed) nimed kirjutatakse algupärase transkriptsiooni järgi: New-York, Bordeaux, Shakespeare, (Nene nimed kirjutatakse fonetiliselt: Puškin, Čaikovski, Žukovsky, ka kreka keeles kirjutatakse eritranskriptsiooni, seepärast Kreka nimed kirjutatakse nii, nagu need väljenduvad ladina keeles: Demosthenes, Aristophanes, Permythos).

2. Võõrsõnade võimalikult eestipärane lõpp.

3. Kääramine ja pööramine täiesti eestipärane, samuti alluvad astmevaheldusele: tüüp - tüübi, müüt - müüdi, mikroskoop - mikroskoobi.

25. XI. 29.

II. Murded.

keris (kelm), kiken (kirk), jäse (lüge), kääbus
ind (varmustus), jõuk (hulk), küdi (mehe vend),
kiirus (armukadedus), manner, neem, nääl
(nase öde), lõir, lõust (grimass), nade (mehe
öde), orb, pees (varjupain), sari (seeria), sä-
si (pääaju), tüün (vairne), taarn (kuristik),
uri (ohver), anuma, halama (kaelama), ha-
gema (tagaajama), hajuma, hülgama (ära
põlgama), maldama (lähema), pagema, päl-
vima (teenima), säästma, ängima (kinnisu-
rutud olema),

III. Soome keel.

are, aist (-u) meel, hetk, lemmik, neste (kallis
jook), sein (asiolu), suund (siht), tarm (energia),
tulv (ülevoolavus), tirm (hukatus), harvas (püha-
lik, aukartlik), julm (metrik, halastamatus), kir-

gas (läbi paistvalt selge), mugar, soodus, varst,
hinge, anastama (vägivallaga sundima),
alistama, hurmama, häirima (segama), ilku-
ma (nahkurõõmutsema), kohtama, korvama (aset-
täitma), lakkama, levima, mõõnma (nõus olema),
nautima, siirduma (ülemineema), säilima, ta-
juma (teadlikult märkama), väitma, üllatama,
varustama, vitlema (analüüsima), vältima (hoi-
duma),

IV. Kunstlikud sõnad.

Room, laip, kolp (pääluu), relv, ese, lünk (va-
hele jätav koht), siiras (otsekohene, avameelne) reenma,
taunima (hukka mõistma), reitma (ära andma),
õilis (üllas).

Lu.
25. XI. 29.

Süntaks e. lauseõpetus.

19. XII. 29.

I lihtlause.

1. lauselükked.

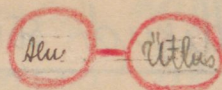
Lause on mingi otsuse väljendus korraldatud sõnade ühendusega.

a. Lause pealükked.

Otsuse-sõna lauses nimetatakse öeldiseks e. predikaadiks.

Isiku-sõna öeldise juures nimetatakse aluseks e. subjektiks.

Mets mühab.

Lause jaguneb kaheks rühmaks: alus- ja öeldis-rühm. Iga lihtlause laiendavad sõna nimetatakse laiendiks e. kõrvalliikmeks.

Põhisõna on sõna, mida laiend ümbritseb.

b. Kõrvalliikmed e. laiendid

Verbi ja substantiivi ühist laiendit nimetatakse õldistatiks e. predikatiiviks.

Maja ehitati suure.

Transitiivse verbi laiendit sihitavas või osastavas nimetatakse sihitiseks e. objektiks.

Kind kirjutas kirjandit.

Muud verbi laiendid, adjektiivi ja adverbilaiendid on määrused e. adverbiaalid.

Mina väike õpilane saunis usinasti.

Substantiivi laiendit nim. täiendiks e. atribuutiks.

Minu armas naine laulab ilusasti.

Kogu lauset laiendavad sõna nim. lauselaiendiks.

Kahjuks polnud ma kodu.

Lause ehitlus. Täiend sihitis sihitis lauselaiend
Kavala tööriist asukoht leitudamiseks

täiend, alus, ütles, öeldistäiend, shüüsetäiend, shüüsis.
noor detektii võttis tarvitusele häärmised abinõud.

shüüsetäiend, shüüsis, lauselaend, harkasid, ajamääru, täiend
fulge vaenlase üllatiseks meie juba taganevad

alus, viisimääru, predikatiiv, kohamääru.
väeosad äkki liikuma edasi.

1. Subjekt e. alus.

1. Nälgendus.

Subjekt nälgendub iga sõnaliigiga isiku mot-
tes.

Koor haukub tänaval. Sinine ei meeldi mulle. Si-
na tee tööd. „Kolm“ on arusaõna. Parema oodata
natukene. „Ja“ on sidesõna. „Hõissa“ kõlas kau-
gele. See „aga“ ükitab kõin ära.

2. Totaalne ja partsiaalne e.

koju- ja osasubjekt.

Transitiivis esinevad subjektid nimetatakse totaal- e.
kojusubjektiks; partitiivis — partsiaalseks e. osasubjek-
tiks.

Peleb riiskaid ja vaeseid; riiskad lastakse sisse ja
vaesed jäävad välja.

Totaalne subjekt täh. tervet koju, määratud hulka;
partsiaalne — ainult osa sellest, määramata hulka.

Transitiivne e. shüiline verb nõuab totaalsubjekti.

Maamehed on harjunud suitsetama kodukas-
tatud tubakat.

Elitava verbi juures on sagedamini partsiaalne sub-
jekt. Peremeest ennast ei alnud kodus.

3. Subjekt isikulise asesõnana.

Esimeses ja teises isikus esinev verb sisaldab eneses ka
subjekti, mis aga isikuaranis rõhulisena pronoomi kujul
võidakse esile tõsta.

Kolmanda isiku pronoomi harilikult ei jäeta ära.
Maeme, loete, ta loeb.

4. Subjektitud laused.

Subjektitud lauses on predikaat passiivne verbi vorm, passiivne, passiivne sisult, impers. e. isikute loodusest hõlust või tõe tundmusest tähendav).

Joobunud viiakse arstimaajja.
kui teaks, mis tuleks teha.

16. I. 30.

2. Predikaat e. öeldis.

1. Välgendus.

Predikaat väljendab verbi finitise e. pöördelise vormiga.

Ma loen raamatut.

2. Kongruents e. ühildus.

1. Subjekt ja predikaat kongrueruvad arvus ja isikus.
2. Mitme subjekti puhul on predikaat mitmuses.
3. Mitme isiku puhul on esimene määrav teise ja kolmanda kõrval, teine otsustav kolmanda kõrval.

2. Osasubjekti puhul on predikaat ainsuse kolmandas isikus.

3. Ansonalise ja roogu tähendava subjekti puhul on kongruents alati subjekti vormi järgi. Subjekti mitmuse laiendi puhul on predikaat mitmuses.

1. Poisid pühkavad liival.

2. Metsas kannavad kuusk, mänd, kõiv ja lepp.

3. Mina, sina ja tema lugesime.

Sina ja tema tulite süia.

2. Puid kannab metsas.

3. Mitu maja põles maha.

4. Vakk ^{õunu} maksab kümme krooni.

Osa poisse oli kinos.

3. Predikaadita laused.

Jutustavas stiilis ja hääldsonalises lauses võib predikaat puududa. Puudumise korral on predikaat alati.

Uks lahti (tee)! Hääd päeva (soovin)!

3. Predikatiiv e. öeldisetäide.

Predikatiivina esineb:

- a. adjektiiv: See õun on väga magus. Sa oled nii kollane ja rahvatu.
- b. substantiiv: Tamm on puu. Inimene on eluolend.
Riik on rahvas, maa ja valitsus.
- d. numeraal: Mina olin esimene. Meid on tuhad.
Tööksi oli ligi sada.
- e. pronoomen: See õnnelik oled sina, kelle ma valisin. Sa pole keegi muu kui vaim.
Vennad olid need, kes aitasid meid.
- g. I infinitiiv: Voor alla on kevadet rinna sees kanda, ja kevade kohinat kuulda.
- h. I partitsiip: Hobune on müüdatav. Ma olen igas
ihe lünkatar ja tõugatar.

i. II partitsiip: Ühel õhtusel tunnil olin siivenenud
lugemisse. Väär on nähtud, töö on teh-
tud, palk on saadud.

4. Kongruents e. ühildus.

3. II 30.

1. Predikatiiv ja substantiiv kongrupeeruvad
arvus ja käändes.

Õpetaja on laisk.

Õpetajad on laisad.

Õpetajaid on laisk.

2. Kongruents teostub mõtte järgi: ainsusliku tä-
henduse puhul on predikatiiv ainsuses, mit-
musliku puhul — mitmuses, olenemata põhiso-
na arvust.

Sääsed on pääsukeste toit.

Suurem osa tüdrukuid on haiged.

Mine tööd on valmis.

5. Objekt e. sihitis.

1. Väljendus.

Objekt väljendub noomenitega sihitavas ja osastavas, ka nimetavas, -da-infinitiiviga ja terve lausega.

Õga hunt hunti murra.

Hunt murras ka loetud lambaid.

Enne töö tehakse, pärast palk makstakse.

Häda ei anna häbeneda.

Vastasin, et ei saa tulla.

2. Totaalne ja partsiaalne objekt.

1. objekti iseloom - terve asja puhul totaalne, osa puhul - partsiaalne

Panid vihke kokku; panin vihud kokku.

Korjasin kive kokku; korjasin kivid kokku.

Kanu on rukkis; kanad on rukkis.

2. Verbi iseloom - lõpliku tegevuse puhul totaalne, jätkuva puhul - partsiaalne.

Ehitasin kiriku ja templi; ehitati kirikud.

3. Elitava verbi puhul on partsiaalne objekt.

Muutsin muna, kuid ei muinud kana.

Ma ei teinud tööd.

4. Verbsententsid (tundmuse ja meeltegevuse väljendavad verbid : kahetsema, nõgema, lootma, kiitma, armastama jne) nõuab osaobjekti.

Ma armastan sind südamest.

Ta põlgab oma peega.

3. Totaalobjekti nominatiivne kuju.

Totaalobjekt on nimetavaline, kui a) põhisonaks on imperatiiv;

Pehku oma töö ja tulgu siis selgitama.

b) kui põhisonaks on passiiv:

Tüdruk pannakse karga, poiss kooli.

d) põhisonaks on -da infinitiiv subjektina või subjekti laiendina:

Temal tekkis mõte kirjutada teos külaelust ja avaldada see ajalehes.

e) kui põhisonaks on -ta ja -ma infinitiiv, kuna lause predikaadiks on passiiv või imperatiiv.

Olge nõus silmapilk üks arvama ja võõrad sisse laskma.

Mulle lubati muretseda uus koht ja korter.

g) objektiks on arvsõna:

Teoline pidi saama sada hoop, sai kaheksada.

4. Personaal- ja refleksivpronoomenid objektina.

6-11.30.

a. Totaalne:

Ahvardas lühia maha minu(mu), tema(ta),

sinu(su), meie(me), teie(ta), nemad(nad).

Ahvardas tappa enese, enda. Ahvardasid tappa endid.

b. Partsiaalne.

Ahvardas lühia mind, sind, teda, meid, teid, neid ja ennast, end, (endid).

Lv. 4. III. 30.

10. III 30.

6. Adverbiaalid e. määrused.

1. Väljendus.

Karjatel ei kasva kohtu. Konnad kroonuvad re-
vadel. Omad vitsad peksavad kõige alusamini.
Kivi kuu kummuli, hää kuu seliti, soe kuu ser-
viti, külm kuu küliti. Inimesed elavad, nagu
oleks viimnepäev käes.

13. III 30.

2. Üldadverbiaal.

1. Lokaaladverbiaal e. kohamäärus:

Mu isa elab kaugel.

2. Temporaaladverbiaal e. ajamäärus:

Homme puhuan külmas hauas.

3. Modaaladverbiaal e. viisimäärus:

1. teovisi määrus: Kiiresti kaovad kõik kaunid kannid.

2. oluvisi- " : Olen temaga intiimses vahelkorras.

3. akinõu- ja kaasolumäärus: Miks pean algama ra-
hata. Läksin Kustiga riidu.

4. võrdlus: Kõin on kadunud nagu uttu.

5. ainemäärus: Rauast sai tapper.

6. suhtemäärus: Oled vastuvõetav, välimiselt ja kombeliselt.

7. teomäärus: Lapsed on mängimas aasal.

8. tööõdu- ja arvumäärus: Selle nõu maht on kolm
liitrit. Olen raske kuuskümmend kilogrammi.

4. Kausaaladverbiaal e. põhjusemäärus:
Ta oli murest rahvatu.

5. Finaaladverbiaal e. otstarbemäärus:

Ma võtsin selle raamatu lugemiseks.

8. 5. 30.

3. Eriliigid.

I. Predikatiivadverbiaal e. öeldistäiteline määrus.

1. Predikatiivadverbiaal on sarnane predikaativiga, kuid tähen-
dal ajulist ole.

Oli tunni tunni töölajaks, teise hulkuriks.

2. Kui predikatiivadverbiaal ripub ainult predikaadist,
esineb ta ainsuses; ripub ta veel nimisõnast, siis oman-

dob ta selle arvu.

Ühed on loodud õpetajaks, teised õpilasteks.

Kõin hallid majad värviti puunideks ja ühekordsed ehitati kahetõrdses.

I Lauseühendustlin adverbiaal.

1. Absoluutne nominatiiv ja partitiiv.

Mees tuli metsast, kirves kaenla all ja haokub seljas.

2. -nud partitiiv ja -des infinitiiv.

Töö teinud, inimene puhkab. Last uinutades tujuk ema.

3. Kaudne kõne -vat.

Selle kohta kuuluse üht ja teist räägitavat.

III Sideadverbiaal.

Õks me kõin usu paremasse tulevikku.

IV. Objektadverbiaal e. otsene sihtusmäärus.

Käänded: Sestitlev, sisseütlev, omastav kaassõnaga.

Kes nägib vaeu valust või küsib kerjaja tühjast kõhust.

Igaüks usub oma tõesse.

Ara järi teise õnne järgi, küsi ennem kurvastuse kohta

V. Daativadverbiaal e. kaudne sihtusmäärus.

Käänded: Alale, alal- ja alaltitlev ning omastav kaassõnaga.

Igaüks oma osa! Mis vaeult ikka võtta!

Sulasel ja karjasel on raskest päevad.

Anna pill hullu kätte, hull ajab pilli lõhki!

VI. Agentadverbiaal e. tegijamäärus.

Käänded: Seestitlev, alal- ja alaltitlev ja omastav kaassõnaga.

Põõst roidunud pois vajus pingile.

Häda sellele, kelle läbi pahandus tuleb.

Osa kokkuvõtteid pruutub!

K45500-3